

AZƏRBAYCANIN QEYRİ-ƏNƏNƏVİ MISLI ÇÖKÜNTÜLƏRİ, ONLARIN MÜQAYİSƏLİ TƏHLİLİ VƏ FİLİZLİLİYİ

Zahidova T.E. – I kurs magistrantı

Azərbaycan Dövlət Neft Və Sənaye Universiteti

Azərbaycanda çoxsaylı mis yatağ və təzahürləri mövcuddur. Bu yatağların əksəriyyəti Daşkəsən, Gədəbəy, Naxçıvan MR-da yerləşir. Gədəbəy və Daşkəsən ərazisində yerləşən misli çöküntülər mis-kvars damarları ilə təmsil olunub. Burada filiz kütlələri üst Yura, üst Bayos yaşına aid edilir. Bu ərazilərin geoloji quruluşunda iştirak edən başlıca mis mineralı xalkopiritdir. Damar minerallarına gəldikdə isə burada kvars və kalsit başlıca rolda çıxış edir. Bu ərazilərdə mövcud olan yatağ və təzahürlərdə misin orta miqdarı belədir: Qızılca-0,15%, Quzğunqaya-0,3-1,2%, Qumluq-0,06-0,68%, Söyüdlü-Parakəndsu-0,01-1,1% və s. Aparılan çoxsaylı tədqiqat işləri nəticəsində məlum olmuşdur ki, damarların inkişaf etdiyi sahələrdə yan süxurlar kvarslaşma, xloritləşmə, serisitləşmə və kaolinləşmə proseslərinin intensiv təsirinə məruz qalmışdır.

Müəyyən edilmişdir ki, əksər mis yataqları kolçedan-polimetal, mis-kolçedan tipləri ilə təmsil olunmuşdur. Somxit-Qarabağ zonasında dasit-andezit və dasit-riolit formasiyaları yerləşir. Bu formasiyalarda iştirak edən kolçedan filizləri ilə turş vulkonogen törəmələr bir-birləri ilə sıx sürətdə əlaqədardır.

Son zamanlarda ölkəmizdə mis-porfir yataqları və həmçinin təzahürləri də aşkar edilmişdir. Mis-porfir tip filiz yataqlarının olması respublikamızın gələcəyi üçün olduğca böyük sənayevi əhəmiyyətə malikdir. Azərbaycan ərazisində olan mis-porfir təzahürlərinə misal olaraq Mehmana və Murovdağ granitoid intruzivlərinin endokontakt zonasında yerləşən Xaçınçay, Ağdərə-Kasapet, Dəmirlı, Gülüstan və s. təzahürlərini göstərmək olar. Həmçinin Qaradağ, Cəyirçay, Xarxar mis-porfir yataqlarını misal olaraq göstərmək olar, hansı ki, bunlarda öz növ-

bəsində Gədəbəy filiz rayonunda yerləşir. Burada iştirak edən mis-porfir filiz zolağının uzunluğu 3 km, eni isə 1 km müəyyən edilmişdir. Filiz kütləsinin daxilində iştirak edən başlıca minerallara misal olaraq, xalkopitirti, sfaleriti, qalenti və həmçinin molibdeniti misal olaraq göstərmək olar.

Böyük Qafqazın cənub yamacında yerləşən əsas mis filiz yatağ və təzahürələrinə isə misal olaraq bunları göstərmək olar: Çixix-Saqator, Mazımçay, Binovros, Çuqak, Tenros, Köhnəmədən, Kasmala və s.

Ədəbiyyat

- 1.Ak.A.Əlizadə.Azərbaycan geologiyası, III cild. Bakı: Elm, 2015, 382 s.
- 2.V.N.Nağıyev, İ.Ə.Məmmədov. Naxçıvan Muxtar Respublikasının faydalı qazıntıları. Bakı: Elm, 2010, 240s.
- 3.E.İ.Səfərov. Kiçik Qafqazın faydalı qazıntı yataqları. "Apostrof" Çap Evi. Bakı: 2012, 120s.
- 4.V.M.Babazadə. Faydalı qazıntıların geologiyası. II hissə. Bakı: "Bakı Universiteti" nəşriyyatı, 2013, 493s